

IGRAM SE Z LUTKO / Majda Kovačič, vzgojiteljica, in Erika Laharnar, pomočnica vzgojiteljice / Osnovna šola Cerkno, Enota vrtcev

V prispevku želiva predstaviti dejavnosti iz teme »Igram se z lutko«, ki sva jih načrtovali in izvedli skupaj z otroki in njihovimi starši. Glavni namen teme je bil spoznavanje igre z različnimi vrstami lutk ter sodelovanje ter poglobitev odnosa med starši, otrokom ter vrtcem. Dejavnosti so integracija različnih področij učnega načrta. Tema je trajala daljše časovno obdobje, vanjo so bili vključeni otroci v starostni skupini 3–4 let.

Igra predstavlja otrokov svet. Z igro dobi otrok mnogo novih izkušenj, saj se pri igranju srečuje z različnimi ovirami in jih na ta način premaga. Tako razvija psihomotorične sposobnosti, razvija čustva, pridobiva vztrajnost in se sprošča. Otrok se nauči zmagovati, deliti, prenašati poraz in upoštevati druge člane pri igri. Otrok se s temi dejavnostmi pripravlja na kasnejše delo. Igra se skladno z otrokovo starostjo, zrelostjo, gibalnim razvojem, okoljem, ki ga obdaja, nenehno spreminja in nadgrajuje.

Lutkobi lahko opisali kot igračo s posebno energijo in močjo, ki na vsakega otroka naredi velik vtis. Spontana otroška igra z lutkami omogoča otroku zadovoljiti željo po igri, ne glede na to, ali se otrok igra sam ali v skupini z več otroki.

Pri načrtovanju teme sva lutko vključili kot medij za razumevanje in izražanje sveta, narave ter socialnih odnosov. Dejavnosti, ki sva jih ponudili otrokom, so se dogajale spontano, namenjene pa so bile razvijanju otrokove ustvarjalnosti ter domišljije, krepitevi pozitivne samozavedi kakor tudi razločevanju med fantazijo in realnostjo (Borota in drugi 2006).

Ugotavljava, da so dejavnosti z lutko uspešna metoda poučevanja na prav vseh področjih učnega načrta. Lutke namreč otrokom nudijo široke možnosti za doseg naslednjih vzgojno-izobraževalnih ciljev:

- spodbujanje kreativnega izražanja;
- stimuliranje in povečanje domišljije;
- razvijanje spontanega besednega izražanja;
- izboljšanje govora in izgovorjave;

- razvijanje spretnosti pisanja in gladkega branja;
- pridobivanje občutka za vrednotenje literature;
- medsebojno usklajevanje in razvijanje občutka za čas in prostor;
- spodbujanje otrokovega občutka lastne vrednosti;
- razvijanje samozaupanja in doseganje osebnega zadovoljstva;
- sproščanje strahov, agresije in frustracij na sprejemljiv način;
- razvijanje socialno-interakcijskih spretnosti;
- pridobivanje sposobnosti za reševanje problemov;
- izboljšanje fine motorike;
- opazovanje sveta z vsemi čutili; zapomniti si opazovano, nato pa ga obdelati in oživiti z lutkami;
- vrednotenje dela (Borota in drugi 2006).

Medtem ko se otrok igra gledališče, prevzema določeno vlogo, s katero lahko predstavlja ljudi, predmete, živali in drugo. Igra je lahko spodbujena z besedilom, doživljanjem ali tematiko, lahko pa je tudi improvizirana oziroma vnaprej dogovorjena. Taka igra je zelo podobna simbolni igri (Borota in drugi 2006). Raven simbolne igre pa ni odvisna samo od otrokove zrelosti oziroma njegovega razvoja, temveč tudi od vrste drugih dejavnikov, kot je npr. sooblikovanje skupin, vrste igralnega materiala ter igrač ter vloge odraslih (Bahovec in drugi 1999).

Z dramsko igro se otrok vživlja in spreminja sebe v osebe, živali, stvari. Spodbuda za igro ni spontana, temveč zunanja. Dramatizirane igre razvijajo otrokove sposobnosti gobjega pogleda v stvari, širšega prilagajanja, vživljanja in razsojanja. Zunanje spodbude se v dramatiziranih igrah pretvarjajo v edinstveno stvaritev in pomembno

vplivajo na otrokov celotni razvoj. V dramski igri otrok imitira nekoga drugega ali nekaj drugega, izvor igre pa je zunaj otroka (Borota in drugi 2006).

NAČRTOVANJE TEME

Globalni cilji:

- jezik kot objekt igre,
- poslušanje, razumevanje in doživljanje jezika,
- razvijanje neverbalne komunikacije,
- spodbujanje ustvarjalnosti.

Cilji:

- otrok doživlja in spoznava verbalno komunikacijo kot vir ugodja, zabave in reševanja problemov;
- otrok se izraža z gibi in kretnjami telesa;
- otrok razvija sposobnost domišljjskega sooblikovanja in doživljanja literarnega sveta (predvsem podobno knjižne osebe in dogajalnega prostora);
- otrok se ustvarjalno izraža v jeziku;
- spodbujanje splošne ustvarjalnosti pri pripravi in organizaciji sredstev in prostora.

Temo sva načrtovali za daljše časovno obdobje. Skozi različne dejavnosti so otroci spoznavali različne vrste lutk: prstne, ročne, mimične, senčne, telesne lutke, lutke na palici ter maske.

METODE IN NAČINI UPORABE LUTKE

1. Izdelava različnih vrst lutk

Maska je skrivnosten predmet, ki ga najdemo v vseh kulturah. Je odraz človekove nenehne notranje nuje: skriti se za obličje nekoga drugega, postati nekdo drug. Pri maskah ne gre za tipične lutke, vseeno pa maska sama predstavlja biti nekdo drug: igrati in ponazarjati gibanje, v našem primeru

živali čebele (Varl 1997). Otroci so bili aktivno udeleženi pri pripravi materiala, izdelavi ter predstavitvi maske.

Slika 1: Lutka kot pustna maska

Otroci so v vrtec prinesli nogavico, iz katere smo skupaj izdelali mimično lutko. Iz papirja, ki so ga otroci pobarvali z barvicami, ter penaste gume smo naredili lutko na palici. Izdelali smo tudi vsak svojo marioneto. Naša izdelava lutke marionete je bila preprosta. Kljub temu je otrokom predstavljala velik izziv, saj je gibanje te vrste lutk odvisno od premikanja krajših in daljših niti. V igralnici sva pripravili tudi lutkovni kotiček, v katerega sva dodajali različne lutke: mimične, ročne lutke, lutke na palici ter druge. Prav vse so otroke spodbujale k delu z lutkami, individualni igri, igri v paru ali večji skupini ter tudi h komunikaciji, reševanju problemov in pridobivanju socialnih veščin.

Slika 2: Mimična lutka, izdelana iz nogavice

Slika 3: Lutka miška na palici nastopa v lutkovnem kotičku

Slika 4: Naša preprosta marioneta

LUTKA NA OBISKU NA DOMU

Pri tovrstni temi sva k sodelovanju povabili starše, ki so z veseljem ter z vso resnostjo pristopili k sodelovanju. Na skupnem srečanju sva jih seznanili z namenom teme ter jim predstavili želene cilje.

Naša lutka, ki je počivala v svojem kotičku sobe, je nekega dne oživila. Skupaj smo ji izbrali ime Minka. Z vstopom v naše življenje je takoj postala zelo priljubljen član naše skupine. Z nami se je namreč igrala, učila, pogovarjala, jedla, spala, hodila na sprehode, tudi telovadila je. Otroci so lutko zelo vzljubili, jo sprejeli za svojo in komaj dočakali dan, ko so bili na vrsti, da je odšla z njimi domov. Svoje dogodivščine z Minko so na kratko opisali v zvezek, lahko pa so jih poživili tudi s fotografijami. Tako je počasi nastajal zanimiv zapis doživetij, prigrad in skupnih dejavnosti, ki so jih otroci in starši doživeli skupaj z našo Minko. Njenega obiska so bili vsi zelo veseli. Predstavili so ji svoje družinske člane, razkazali svoje sobe, skupaj z njimi je jedla, spala, umivala zobe, celo v pižamo se je preoblekla. Spoznala je njihove igrače ter se z njimi igrala. Vozila se je tudi s štirikolesnikom, skakala na trampolinu, vrtnarila, jahala je prave konje, spoznavala domače živali ter bolnega psička odpeljala k veterinarju. Obiskala je tudi zdravnika, knjižnico ter stare starše. V vsak dom je s svojim obiskom prinesla veliko veselja.

Vzpostavila se je sproščena komunikacija tudi med strokovnima delavkama in starši. Prav vsi starši so bili takšnega sodelovanja veseli ter s tem potrdili, da se tudi sami radi vključijo v izvajanje zanimivih dejavnosti za otroke.

Slika 5: Lutka Minka

PRIPOVEDOVANJE Z LUTKO

Slika 6: Minka pripoveduje

Ko se je Minka vrnila nazaj v vrtec, je skupaj z posameznim otrokom pripovedovala, kaj vse je doživela pri njem na obisku doma. Otroku je tako predstavljala močno simbolno sredstvo za izražanje čustev in sproščeno komunikacijo, pomagala pa je tudi pri krepitvi njegove samozavesti.

SPONTANA IGRA Z LUTKO

Pripravili sva različne scene in za igrali lutkovne predstave z različnimi vrstami lutk. Senčne lutke, kot sta piščanček Pik in metuljček Matiček, pa sva predstavili preko multimedijskih sredstev. Otroci so se preizkušali tudi vdramatizaciji z zgodbico Zrcalce.

Slika 7: Prstne lutke

Slika 8: Igra Zrcalce z lutkami na kuhalnicah

Slika 9: Lutkovna predstava Metuljček Matiček s pomočjo računalnika

Slika 10: Senčne lutke v predstavi Piščanček Pik

POGOVARJANJE Z LUTKO

Sami sva izdelali lutki, ki sta vsakodnevno spodbujali komunikacijo med otroki in odraslimi. Iz pene sva oblikovali kroglo, prilepili oči in lase. Za trup sva uporabili kar rokavico, sešili še hlače in krilo, in že je nastala zanimiva lutka. Naredili sva dve, poimenovali smo ju Gašper in Tinkara. Otrokom sta brala pravljice, se z njimi veliko pogovarjala, jih spraševala ter spodbujala k samostojnemu pripovedovanju. Skupaj z njima smo prepevali, se naučili deklamacijo, vsakodnevno smo telovadili.

Slika 11: Lutki Gašper in Tinkara

Slika 12: Gašper in Tinkara se pogovarjata z otroci

UČENJE IN POUČEVANJE Z LUTKO

Lutka Minka je bila z nami tudi na obisku v Bevkovi knjižnici, kjer smo si skupaj ogledali predstavo Bobek in barčica.

Slika 13: Ogled predstave Bobek in barčica

ZAKLJUČEK

Lutka zavzema pomembno vlogo pri celostnem razvoju otroka. Tega se je treba pri načrtovanju dejavnosti v vrtcu zavedati in lutko kot močno motivacijsko sredstvo čim večkrat vključiti v vsa področja učnega načrta. Z močjo lutke je komunikacija

med vzgojiteljem in otrokom veliko prijetnejša, spodbuja pa tudi njegovo domišljijo in ustvarjalnost, krepi besedni zaklad ter je velikokrat dobrodošla kot terapevtsko sredstvo. Kot takšna je izjemnega pomena tudi pri otrocih, ki imajo kakršnekoli težave s komunikacijo ter razvojem na socialno-čustvenem področju.

Otrok se v lutko popolnoma vživi in se z njo poistoveti. Zna ji zaupati svoja čustva in razmišljanje. Lutka sama ima večkrat celo večjo avtoriteto kot odrasle osebe, saj je otroku bolj blizu. Vse skupaj pa dobi še večjo vrednost, če otrok lutko izdela sam. Pri tem jo namreč na svojevrsten način oživi, tako kot je posameznemu otroku všeč. Tako otrok pridobiva pozitivno samopodobo s svojo uspešnostjo, kar pa je velikega pomena za zdrav čustveni razvoj. Lutka kot posrednik v komunikaciji izboljšuje medsebojne odnose, sprošča vzdušje v skupini ter rešuje ali preprečuje morebitne konflikte. Vzgojitelju so lutke v veliko pomoč pri lažjem razumevanju otroka, prepoznavanju njegovih čustev in težav. So tudi zanimiv pomočnik pri hitrejšem in zanimivejšem doseganju ciljev.

Otrokom je treba ponuditi lutke ter jim z njimi omogočiti vživljanje v različne vloge. Seznanimo jih z različnimi tehnikami in vrstami, prav vsaka izmed njih namreč ponuja neštete možnosti, preko katerih bodo otroci razvijali domišljijo in izžarevali svojo ustvarjalnost. Otroci za lutke vedno pokažejo velik interes in jih imajo ne glede na svojo starost neizmerno radi.

Literatura

- Borota Bogdana, Geršak Vesna, Korošec Helena in Majaron Edi (2006) *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Bahovec Eva D., Bregar-Golobič Ksenija, Čas Metka, Domicelj Metka, Saje-Hribar Nada in Japelj Pavešič Barbara (1999) *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za šolstvo.
- Varl Breda (1997) *Maske*. Zbirka *Moje lutke*; 6. Šentilj: Založba Aristej d.o.o.